

Fryderyk CHOPIN

(22. február 1810 Żelazowa Wola – 17. október 1849 Paríž)

Omnoho viac než ktorýkoľvek iný skladateľ je Chopin obvykle spájaný s jedným nástrojom – klavírom. Ako skladateľ sa pričínil o zmenu výrazu klavírnej hudby. Jeho priateľ Robert Schumann popísal nováčkovský štýl Chopina ako „diela ukryté v kvetoch“.

Chopin sa narodil 22. februára 1810 v obci Żelazowa Wola na západ od Varšavy ako syn francúzskeho emigranta a poľskej matky. Podľa cirkevného registra prišiel na svet 22. februára 1810, avšak matka skladateľa tvrdila, že sa narodil 1. marca. Mal tri sestry – s ktorými prežil šťastné detstvo. Frédéric bol zázračné dieťa. Maloval karikatúry, písal verše. Vo veku šesť rokov začal navštevovať hodiny klavíra u miestneho učiteľa, ktorý ho zoznámil s klasickým nemeckým repertoárom, zvlášť s dielami Johanna Sebastiana Bacha. Okrem toho rád improvizoval. Keď mal 7 rokov, bola publikovaná jeho prvá skladba – polonéza.

*Od jedenástich rokov sa Frédéric učil kompozícii v novo vzniknutej Hlavnej škole hudby u poľského skladateľa **Josefa Elsnera** vo Varšave. V pätnástich zverejnil svoj **Opus 1., rondo pre klavír**. Ako študent – ostatne rovnako ako v priebehu celého svojho života – sa Chopin nadšene zúčastnil toľkých hudobných večierkov, koncertov a opier, koľko ich stačil stihnúť. Varšava však nepatrila k významným európskym hudobným strediskám, preto Chopin onedlho pocítil potrebu odísť do zahraničia, aby obohatil a rozšíril svoje hudobné skúsenosti.*

*V roku 1829 vystúpil so sériou koncertov vo Viedni, ktoré sa stretli s mimoriadnym ohlasom. Chopin sa vrátil do Varšavy pevne rozhodnutý urobiť medzinárodnú kariéru. Neprestával skladať – v tejto dobe vznikli medziiným dva koncerty a variácie na tému „**La ci darem**“ z Mozartovej opery Don Giovanni, ktoré Chopin vytvoril*

Chopin vytvoril nový štýl, ktorý vyrástol z povahy nástroja a ktorý využíval možnosti spevné, zvukovo-farebné a poeticko-náladové, a to tak jedinečne, že v týchto veciach sa neubránil Chopinovu vplyvu žiaden významnejší skladateľ neskoršej klavírnej tvorby. U Chopina našli obohatenie svojej tvorivej individuality Schumann, Liszt, Brahms ale i B. Smetana, J.L. Bella, či skladatelia 20. storočia – A.N. Skrjabin či K. Szymanowski.

dohrávka je melódiou tanca oberka. Veľké formy reprezentujú v Chopinovej tvorbe predovšetkým **3 klavírne sonáty**, v ktorých najviac priľnul k tradícii.

Prvá sonáta c mol op. 4 – venovaná Elsnerovi

Druhá sonáta b mol op. 35 – so slávnym smútočným pochodom

Tretia sonáta h mol op. 58 – jej posledná časť vyžaduje technickú zručnosť najvyššieho stupňa

Sonáta g mol pre violončelo a klavír op. 65, posledné vydané dielo za skladateľovho života

Medzi 19. a 20. rokom života Chopin zložil dva **klavírne koncerty: č. 1 e mol op. 11** a **č. 2 f mol op. 21**. Obidve skladby spája poetičnosť a bojová energičnosť, ktorá bola poslucháčmi hneď pri premiérach správne pochopená.

Originalitou technických problémov i poetickým pôvabom vynikajú nad svetový priemer **Etudy (op.10 a op.25)**, ktoré nesledujú účel študijný, ale rýdzo umelecký. Etudy venoval skladateľ Lisztovi. Technicky i obsahovo príbuzné etudám sú **Prelúdiá op.28** – počtom 24 vo všetkých durových a molových tóninách. Najkrajšie prelúdiá vznikli v starom kartuziánskom kláštore „Waldemosa“ na ostrove Mallorca. Tu vzniklo aj chýrne prelúdium nazvané **Dažd'ové kvapky (Prelúdium Des dur)**, keď za hroznej nočnej búrky očakával Chopin netrpezlivo a s obavami návrat George Sandovej z mesta.

Ďalšou skupinou poeticky cítенých skladieb sú **Nokturná** (počet 19), formálne trojdielne piesňové útvary a rondá. Najnáročnejšie je **Nokturno g mol**, najgeniálnejšie azda **c mol**.

Poézia priateľov – Mickiewicza a Slowackého – dala podnet k najpôvodnejším skladbám. Sú to **štyri balady** (g mol op. 23, F dur op. 38, As dur op. 47, f mol op. 52). Najznámejšia je **Balada g mol**, venovaná barónovi Stockhausenovi.

Baladám podobné sú **Scherzá**, všetky v l' takte – nepodobajú sa tradičným scherzovým formám v symfonickej tvorbe. Sú to samostatné skladby väčšieho rozsahu a prudko kontrastujúcich nálad.

s úmyslom využiť svoje inštrumentálne schopnosti. Tieto skladby obohatili doterajšiu techniku hry na klavír. Štýl hry, na ktorého počiatku stál poľský klavirista, ovládol celé ďalšie polstoročie.

2. novembra 1830 dvadsaťročný Chopin opustil Poľsko. Keď sa lúčil s Varšavou, viezol so sebou striebornú nádobku s hrudou rodnej zeme. Mal snáď predtuchu, že sa už nikdy viac domov nevráti?

Všetky jeho neskoršie diela sú predýchnuté špecifickým poľským „duchom“, jeho najlepšie diela sa vyznačujú určitým tónom melanchólie. Osem mesiacov pobudol Chopin vo Viedni. Neskôr sa vypravil do Paríža, ktorý bol vtedy hlavným mestom európskeho umenia. V dobe svojej cesty do Francúzska sa dozvedel o krvavom potlačení novembrového povstania Rusov. Pod dojmom tejto udalosti. V zúfalstve napísal vzrušujúcu etudu, nazývanú **Revolučnou**. Niektoré historické pramene naznačujú, že mladý klavirista bol v spojení s revolučným hnutím, ktorého cieľom bolo oslobodenie Poľska z jarmy cárskeho otroctva.

V septembri 1831, na počiatku vlády Ludovíta Filipa a v období kvitnúceho romantizmu, prišiel Chopin do Paríža, ktorý sa mu stal novým domovom. Chopin, povaha introvertná, však tu ťažko bojoval o verejný úspech. Žil zo súkromných klavírnych hodín, z podpôr emigrantskej aristokracie a publikovania svojich diel. Keď sa jeho veľká láska – speváčka Konstancia Gladkowská vydala, Chopin nadviazal známosť s grófkou Delfínou Potockou, ktorá mu síce nevedela poskytnúť rovnocennú citovú náhradu, ale mala značný vplyv na jeho tvorbu.

V auguste roku 1835 sa zišiel s rodičmi v Karlových Varoch a odtiaľ sa odobral do Drážďan, kde sa zaľúbil do Márie Wodzinskej, ktorú poznal z mladších rokov. Jej venoval **Valčík As dur** a v čase tejto lásky vytvoril **Baladu g mol**, ktorú si vypočul v roku 1836 v Lipsku aj Schumann. V Drážďanoch sa Mária so Chopinom zasnúbili, ale napokon 17-ročné dievča podľahlo nátlaku rodičov, ktorí pre Chopinov neistý zdravotný stav a rodové predsudky nedali mladým súhlas k sobášu.

Chopin väčšinu svojho dospelého života prežil v Paríži, iba občas cestoval. Nadšené recenzie Chopinových diel, ktoré napísal Schumann, pomohli presláviť meno poľského skladateľa v Nemecku. Variácie na tému „La ci darem“ uvítal nemecký skladateľ slovami: „**Zmäknite, páni. Je tu nový génius.**“

V októbri roku 1836 v dome F. Liszta spoznal Chopin excentrickú francúzsku spisovateľku George Sandovú, ktorej pravé meno bolo Aurore Dudevant. V lete v roku 1838 sa Sandová a Chopin stali milencami. Ďalšiu zimu prežili spolu na Mallorce, v kláštore, kde sa spisovateľka starala o zdravie svojho priateľa. Podnebie Stredozemného mora a nádherná krajina prospievali skladateľovi, ktorý pracoval na ďalších dielach. Už niekoľko rokov sa u Chopina prejavovali príznaky tuberkulózy, ktoré sa zosilneli príchodom vlhších dní. Vo februári roku 1839 sa pár vrátil do Francúzska, kde sa uchýlil do Nohant, dedinského majetku George Sandovej. Od tej doby až do roku 1846 sa sem sťahovali na obdobie leta. V zime prichádzali do Paríža. Zdravotný stav skladateľa sa však zhoršoval. I keď bol pomerne vysoký, vážil necelých 50 kg. Napriek tomu vyhovel prosbám priateľov a rozhodol sa verejne vystúpiť na koncerte, ktorý sa konal 26. apríla 1841 a bol oslnivou udalosťou. Recenzie boli skvelé a zhromaždená čiastka peňazí bola obrovská. Chopin však vystúpil verejne už len raz. Medzitým sa vzťahy skladateľa s George Sandovou začali zhoršovať, čo malo taktiež záporný vplyv na jeho zdravie. Sandová napísala román, ktorého hlavná hrdinka je zničená žiarlivosťou ťažko chorého milenca. Záver bol zrejmý: mala dosť života s Chopinom. Ich vzťah skončil v roku 1847 po búrlivej hádke.

V roku 1848 ešte podnikol dlho plánovanú koncertnú cestu do Anglicka a Škótska na pozvanie oddanej žiačky Jany Strirlingovej. Na sklonku života poznal v Anglicku Ch. Dickensa a lady Byronovú, ale veľa návštev odmietal pre chorobu. Subtilný organizmus Chopina sa zmietať v rade chorôb, stav trvalej neurózy a nakoniec tuberkulóza ukončili jeho život 17. októbra 1849 v Paríži.

Chopinovo telo spočinulo na cintoríne Piere Lachaise v Paríži – ale srdce, vyňaté z hrude (spolu s jeho korešpondenciou) bolo na želanie zomierajúceho poslané do Poľska. Je uložené v chráme Svätého križa a zamurované v stĺpe, na ktorom je nápis: „**Gdzie skarb twój, tam i serdce twoje**“ (Kde je poklad tvoj, tam je i srdce tvoje). Táto skutočnosť symbolizuje Chopinove životné osudy – srdcom zostal vždy vo svojom národe.

Na Chopinovom hrobe v Paríži je pomník, ktorý vytesal zať George Sandovej a muž jej dcéry Solange. Taktiež v parku v Żelazowej Woli boli postavené dva Chopinove pomníky a v Chopinovom rodnom dome bolo v roku 1948 otvorené múzeum.

K úcteniu pamiatky veľkého poľského skladateľa vzniklo mnoho hudobných združení s jeho menom. Od roku 1927 sa vo Varšave konajú každých päť rokov (s výnimkou obdobia 2. svetovej vojny) medzinárodné klavírne súťaže Fréderica Chopina.

Charakteristika tvorby

Chopin, Rafael klavíra, básnik lásky a mesačných nocí, tlmočník myšlienky revolúcie a slobody však nikdy nezložil operu. Všetky svoje schopnosti zasvätil klavírnej tvorbe.

Svojimi etudám, prelúdiám, koncertom, mazúrkam, valčíkom, krakowiakom, baladám, polonézam, scherzám a fantáziám dal Chopin revolučnosť a idylizmus, citovosť nesmierne jemnú a baladicky vzrušenú, všeludskosť hudobnej reči. Boli presiaknuté ľudovým ohlasom poľského vidieka, črtami chorobne boľavými i výrazom energicky silným, subjektivismom i nadosobným ideálom, lyrizmom i činorodým heroizmom, brilantným technickým novátorstvom, silou národnej myšlienky, zvukovou nádherou, láskou, hnevom, túžbou i nádejou.

Z poľských ľudových tancov je najveselší a najtemperamentnejší **oberok**, (jeho atmosféru zachytil Chopin napr. v mazúrkach č. 1 a 3 v op. 24). Cítíme ľudovosť napr. aj v **Koncerte pre klavír a orchester e mol** (krakowiak vo finále), alebo v **Koncerte pre klavír a orchester f mol** (mazúr vo finále). Osobitné miesto v Chopinovej tvorbe zaujímajú piesne. Napr. **Hulanka** (Pijácka), ktorej klavírna

Prehľad ostatnej tvorby (výber)

Skladby pre klavír a orchester

*Variácie na tému La ci darem la mano
Krakoviak (Grand rondeau de concert)
Poľská fantázia
Andante spinato a Polonéza*

Komorné skladby

*Trio pre klavír, husle a violončelo
Variácie pre flautu a klavír*

MDT: 78.071.1:929

Názov: Fryderyk CHOPIN – Rafael klavíra

*Podnázov: Bibliografický leták k 200. výročiu narodenia
hudobného skladateľa*

Zostavila: Eva Pintérová

Zodpovedná: Marta Szilágyiová – riaditeľka KAB

*Vydala: Knižnica A. Bernoláka, Hudobný úsek Rodinnej
knížnice*

Rok: 2010

Náklad: 20 ks

Knižnica A. Bernoláka v Nových Zámkoch

Hudobný úsek Rodinnej knihnice

FRYDERYK CHOPIN

Rafael klavíra

*Bibliografický leták k 200. výročiu narodenia
hudobného skladateľa*

2010